مەدىنىدە نازىل بولغان سۇرە مۇددەسسىر 56 ئايەت

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

يَٰٓأَيُّهَا ٱلْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾ وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ ﴿٤﴾ وَٱلرُّجْزَ فَٱهْجُرْ ﴿٥﴾ وَلَا
تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ ﴿٦﴾ وَلِرَبِّكَ فَٱصْبِرْ ﴿٧﴾ فَإِذَا نُقِرَ فِى ٱلنَّاقُورِ ﴿٨﴾ فَذَٰلِكَ يَوْمَئِذٍ يَوْمٌ عَسِيرٌ ﴿٩﴾ عَلَى
ٱلْكَٰفِرِينَ غَيْرُ يَسِيرٍ ﴿١٠﴾

ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن

ئى (ۋەھيى نازىل بولغان چاغدا) كىيىمگە چۇمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر!) ﴿1﴾. تۇر! (ئىنسانلارنى) اللەنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر﴿2﴾. پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا ﴿3﴾. كىيىمىڭنى پاك تۇت ﴿4﴾. ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول ﴿5﴾. كۆپ ئېلىش نىيىتىدە بەرمە (يەنى بىر كىشىگە بىرەر سوۋغا بەرسەڭ، ئۇنىڭدىن بەرگەن نەرسەڭدىن كۆپرەك نەرسە ئېلىشنى تەمە قىلما) ﴿6﴾. پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن (قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتكە) سەۋر قىل ﴿7﴾. سۇر چېلىنغان ۋاقىت ـ ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر ﴿8 - 9﴾. كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر ﴿10﴾.

ئەلەق سۈرىسىنىڭ ئايەتلىرىدىن كېيىن تۇنجى بولۇپ نازىل بولغان ئايەتلەر توغرىسىدا

ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم جابىر ئىبنى ئابدۇللاھتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋەھيى توختاپ قالغان مۇددەت ھەققىدە سۆزلەپ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «بىر كۈنى مەن كېتىۋېتىپ تۇساتتىنلا ئاسمان تەرەپتىن بىر ئاۋاز ئاڭلىدىم. بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىسام، ھىراغارىدا يېنىمغا كەلگەن پەرىشتە ئاسمان بىلەن زېمىن ئارىلىقىغا بىر كەلگەن ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان ھالەتتە تۇرۇپتۇ. مەن ئۇنىڭدىن قورقۇپ يەرگە يىقىلىپ چۈشتۇم. ھۇشۇمغا كەلگەندىن كېيىن ئۆيۈمگە كېلىپ مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، دېدىم. شۇنىڭ بىلەن اللە تائالا: ﴿ئى (ۋەھيى نازىل بولغان چاغدا) كىيىمگە چۇمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر!). تۇر! (ئىنسانلارنى) اللەنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر. پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا. كىيىمىڭنى پاك تۇت. ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ئاندىن كېيىن ۋەھيى ئارقا ـ ئارقىدىن توختىماي نازىل بولدى».

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ "ھىراغارىدا يېنىمغا كەلگەن پەرىشتە" دېگەن سۆزى بۇنىڭدىن ئىلگىرى ۋەھيى نازىل بولغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ھەدىستە كۆرسىتىلگەن پەرىشتە جىبرىئىل ئەلەيھىسسالامدۇر. ئۇ اللە تائالانىڭ ﴿ياراتقان پەرۋەردىگارىڭنىڭ ئىسمى بىلەن ئوقۇغىن. ئۇ ئىنسانىنى

www.munber.org

لەختە قاندىن ياراتتى. ئوقۇغىن، پەرۋەردىگارىڭ ئەڭ كەرەملىكتۇر. ئۇ قەلەم بىلەن (خەت يېزىشنى) ئۆگەتتى. ئىنسانغا بىلمىگەن نەرسىلەرنى بىلدۈردى﴿[1] دېگەن ئايەتلىرىنى ئېلىپ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا ـ ھىراغارىغا كەلگەن ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن بىر مەزگىل ۋەھيي توختىدى. ئاندىن جىبرىئىل ئەلەيھىسسالام ئىككىنچى قېتىم ۋەھيى ئېلىپ چۈشتى.

ئىمام ئەھمەد، جابىر ئىبنى ئابدۇللاھتىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئاندىن بىر مەزگىل ۋەھيي توختاپ قالدى. بىر كۈنى مەن كېتىۋېتىپ تۇساتتىنلا ئاسمان تەرەپتىن بىر ئاۋاز ئاڭلىدىم. بېشىمنى كۆتۈرۈپ ئاسمانغا قارىسام، ھىراغارىدا يېنىمغا كەلگەن پەرىشتە ئاسمان بىلەن زېمىن ئارىلىقىغا بىر كەلگەن ئورۇندۇقتا ئولتۇرغان ھالەتتە تۇرۇپتۇ. مەن ئۇنىڭدىن قورقۇپ يەرگە يىقىلىپ چۈشتۈم. ھۇشۇمغا كەلگەندىن كېيىن ئۆيۈمگە كېلىپ: مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، مېنى يۆگەپ قويۇڭلار، دېدىم. شۇنىڭ بىلەن اللە تائالا ﴿**ئى (ۋەھيى نازىل بولغان چاغدا) كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر!) تۇر! (ئىنسانلارنى) اللەنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر. پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا. كىيىمىڭنى پاك تۇت. ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول**﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى. ئاندىن كېيىن ۋەھيي ئارقا ـ ئارقىدىن توختىماي نازىل بولدى».

ئىمام تەبەرانىي، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ۋەلىد ئىبنى مۇغىيرە قۇرەيشلەرنى تاماق ئېتىپ چاقىردى. ئۇلار تاماقنى يەپ بولغاندىن كېيىن ۋەلىد ئۇلارغا: مۇھەممەد ھەققىدە نېمە دەيسىلەر؟ دېدى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى: ئۇ سېھىرگەردۇر، دېدى. بەزىلىرى: ئۇ كاھىن ئەمەس، دېدى. بەزىلىرى: ئۇ شائىردۇر، دېدى. بەزىلىرى: ئۇ شائىر ئەمەس، دېدى. بەزىلىرى: بەلكى، ئۇنىڭ دەۋاتقىنى ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، دېدى. ئۇلار پىكرىنى ئۇ ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، دېگەن پىكىرگە يىغدى. بۇ خەۋەر پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا يېتىپ باردى. شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭ كۆڭلى يېرىم بولدى ۋە بېشىنى يۆگەپ چۈمكىۋالدى. شۇنىڭ بىلەن اللە تائالا: ﴿**ئى (ۋەھيى نازىل بولغان چاغدا) كىيىمگە چۈمكىلىۋالغۇچى (پەيغەمبەر!). تۇر! (ئىنسانلارنى) اللەنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر. پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا. كىيىمىڭنى پاك تۇت. ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول. كۆپ ئېلىش نىيىتىدە بەرمە (يەنى بىر كىشىگە بىرەر سوۋغا بەرسەڭ، ئۇنىڭدىن بەرگەن نەرسەڭدىن كۆپرەك نەرسە ئېلىشنى تەمە قىلما). پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن (قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتكە) سەۋر قىل**﴾ دېگەن ئايەتلىرىنى نازىل قىلدى.

﴿**تۇر! (ئىنسانلارنى) اللەنىڭ ئازابىدىن ئاگاھلاندۇر**﴾ يەنى بېلىڭنى باغلاپ، ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرغىن. ﴿**پەرۋەردىگارىڭنى ئۇلۇغلا**﴾ ئەۋفىي ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ ﴿**كىيىمىڭنى پاك تۇت**﴾ دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: يەنى كىيگەن كىيىمىڭ ھالال كەسپتىن بولماي قالمىسۇن.

مۇھەممەد ئىبنى سىرىن مۇنداق دەيدۇ: كىيىمىڭنى سۇ بىلەن يۇيۇپ پاك تۇتقىن. ئىبنى زەيد مۇنداق دەيدۇ: مۇشرىكلار پاكىز يۇرمەيتتى. شۇڭا اللە مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى پاكىز يۇرۇشكە، كىيىملىرىنى پاك تۇتۇشقا بۇيرۇدى. ئىبنى جەرىر بۇ قاراشقا قوشۇلغان.

سەئىد ئىبنى جۇبەير ﴿**كىيىمىڭنى پاك تۇت**﴾ دېگەن ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: قەلبىڭنى ۋە نىيىتىڭنى پاك تۇتقىن. مۇھەممەد ئىبنى كەئب قۇرەزى ۋە ھەسەنبەسرى مۇنداق دەيدۇ: ياخشى ئەخلاقلىق بولغىن.

---

[1] سۈرە ئەلەق 1 ـــ 5 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

﴿**ئازابتىن (يەنى ئازابقا قالدۇرىدىغان ئىشلاردىن) يىراق بول**﴾ ئەلى ئىبنى ئەبۇتەلھە، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دىگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بۇتلاردىن يىراق تۇرغىن. مۇجاھىد، ئىكرىمە، قەتادە، زۆھرى ۋە ئىبنى زەيد قاتارلىقلارمۇ مۇشۇنىڭغا ئوخشاش دىگەن.

الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئى پەيغەمبەر! الله غا تەقۋادارلىق قىلىشنى (داۋاملاشتۇرغىن)، كاپىرلارغا ۋە مۇناپىقلارغا ئىتائەت قىلمىغىن﴾[1] ﴿مۇسا قېرىندىشى ھارۇنغا: «(مەن قايتىپ كەلگەنگە قەدەر) قەۋمىمگە مېنىڭ ئورۇنباسارىم بولۇپ تۇرغىن، (ئۇلارنىڭ ئىشىنى) تۈزىگىن، بۇزۇقچىلىق قىلغۇچىلارنىڭ يولىدا ماڭمىغىن» دېدى﴾[2].

﴿**كۆپ ئېلىش نىيىتىدە بەرمە (يەنى بىر كىشىگە بىرەر سوۋغا بەرسەڭ، ئۇنىڭدىن بەرگەن نەرسەڭدىن كۆپرەك نەرسە ئېلىشنى تەمە قىلما)**﴾ بۇ ئايەت ھەققىدە ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇما مۇنداق دەيدۇ: بىراۋغا كۆپ نەرسە قايتۇرۇپ ئېلىش مەقسىتىدە نەرسە بەرمىگىن. خەسىف مۇجاھىدنىڭ مۇنداق دىگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: بۇ ئايەتنىڭ مەنىسى ياخشىلىقنى كۆپ قىلمەن دەپ ئاجىزلاپ كەتمىگىن دىگەنلىك بولىدۇ.

﴿**پەرۋەردىگارىڭنىڭ (رازىلىقى) ئۈچۈن (قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتكە) سەۋر قىل**﴾ مۇجاھىد بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: غالىب ۋە بۈيۈك پەرۋەردىگارىڭنىڭ رازىلىقى ئۈچۈن قەۋمىڭدىن يەتكەن ئەزىيەتلەرگە سەۋر قىلغىن. ئىبراھىم نەخەئى مۇنداق دەيدۇ: غالىب ۋە بۈيۈك الله نىڭ رازىلىقى ئۈچۈن بەرگەن نەرسەڭنىڭ ساۋابىنى سەۋرچانلىق بىلەن كۈتكىن.

قىيامەت كۈننى ئەسلىتىش توغرىسىدا

﴿**سۈر چېلىنغان ۋاقىت ـ ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر. كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر**﴾ بۇ ئايەتلەر ھەققىدە مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: چېلىنىدىغان بۇ سۈر مۈڭگۈزگە ئوخشاپ كېتىدۇ. ئىبنى ئەبۇھاتەم، ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمادىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دىگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «سۈر چالغۇچى مۈڭگۈزنى ئاغزىغا قويغان، سۈر چېلىشقا قاچان بۇيرۇلارمەن دەپ كۈتۈپ پېشانىسىنى كۆتۈرۈپ تۇرغان تۇرسا، مەن قانداقمۇ نېمەتتىن بەھۇزۇر بەھرىمەن بولالايمەن؟». بۇنى ئاڭلىغان پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرى: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! بىزنى نېمە ئىش قىلىشقا بۇيرۇيسەن؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «بىزگە الله كۇپايىدۇر، الله نېمە دىگەن ياخشى ھامىي، بىز الله تائالاغىلا تەۋەككۇل قىلىمىز، دەڭلار» دېدى. بۇ ھەدىسنى ئىمام ئەھمەدمۇ رىۋايەت قىلغان.

﴿**ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر، كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر**﴾ الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿كاپىرلار بۇ قىيىن كۈندۇر دەيدۇ﴾[3] ئىمام ھاكىم مۇنداق رىۋايەت قىلىدۇ: بەسرە شەھىرىنىڭ قازىسى زۇرارە ئىبنى ئەۋفى جامائەت بىلەن بامدات نامىزىنى ئوقۇۋېتىپ نامازدا بۇ سۈرىنى ئوقۇدى. ئۇ الله تائالانىڭ ﴿**سۈر چېلىنغان ۋاقىت ـ ئۇ كۈن قىيىن كۈندۇر. كاپىرلارغا ئاسان ئەمەستۇر**﴾ دىگەن ئايەتلىرىگە يېتىپ كەلگەندە قاتتىق ۋارقىراپ تاشلىدى. ئاندىن ئۆلگەن ھالدا يىقىلىپ چۈشتى. الله تائالا ئۇنىڭغا مەرھەمەت قىلسۇن!

* * * * * * *

[1] سۈرە ئەھزاب 1 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ئەئراف 142 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە قەمەر 8 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ذَرۡنِي وَمَنۡ خَلَقۡتُ وَحِيدٗا ﴿١١﴾ وَجَعَلۡتُ لَهُۥ مَالٗا مَّمۡدُودٗا ﴿١٢﴾ وَبَنِينَ شُهُودٗا ﴿١٣﴾ وَمَهَّدتُّ لَهُۥ
تَمۡهِيدٗا ﴿١٤﴾ ثُمَّ يَطۡمَعُ أَنۡ أَزِيدَ ﴿١٥﴾ كَلَّآۖ إِنَّهُۥ كَانَ لِأٓيَٰتِنَا عَنِيدٗا ﴿١٦﴾ سَأُرۡهِقُهُۥ صَعُودًا ﴿١٧﴾ إِنَّهُۥ
فَكَّرَ وَقَدَّرَ ﴿١٨﴾ فَقُتِلَ كَيۡفَ قَدَّرَ ﴿١٩﴾ ثُمَّ قُتِلَ كَيۡفَ قَدَّرَ ﴿٢٠﴾ ثُمَّ نَظَرَ ﴿٢١﴾ ثُمَّ عَبَسَ وَبَسَرَ ﴿٢٢﴾ ثُمَّ
أَدۡبَرَ وَٱسۡتَكۡبَرَ ﴿٢٣﴾ فَقَالَ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا سِحۡرٞ يُؤۡثَرُ ﴿٢٤﴾ إِنۡ هَٰذَآ إِلَّا قَوۡلُ ٱلۡبَشَرِ ﴿٢٥﴾ سَأُصۡلِيهِ سَقَرَ ﴿٢٦﴾
وَمَآ أَدۡرَىٰكَ مَا سَقَرُ ﴿٢٧﴾ لَا تُبۡقِي وَلَا تَذَرُ ﴿٢٨﴾ لَوَّاحَةٞ لِّلۡبَشَرِ ﴿٢٩﴾ عَلَيۡهَا تِسۡعَةَ عَشَرَ ﴿٣٠﴾

(ئى مۇھەممەد!) مەن تەنھا ياراتقان كىشىنى (يەنى ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەنى) ماڭا قويۇۋەت﴿11﴾. ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم﴿12﴾. ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم﴿13﴾. ئۇنىڭ ئابرويىنى ئۆستۈردۈم﴿14﴾. ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ﴿15﴾. ياق، (يەنى ئۇنىڭ خالىغىنى بولمايدۇ)، چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى﴿16﴾. ئۇنىڭغا قاتتىق ئازابىمنى تېتىتىمەن﴿17﴾. ئۇ (پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە) ئويلاندى، (قۇرئان توغرۇلۇق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان قىلىشنى) پىلانلىدى﴿18﴾. لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴿19﴾. يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴿20﴾. ئاندىن ئۇ قارىدى﴿21﴾. ئاندىن قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى﴿22﴾. ئاندىن (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈدى (پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن) تەكەببۇرلۇق بىلەن باش تارتتى﴿23﴾. «بۇ (كالامۇللاھ ئەمەس) پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر» دېدى﴿24 - 25﴾. ئۇنى مەن سەقەرگە (يەنى دوزاخقا) سالىمەن﴿26﴾. سەقەرنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴿27﴾. ئۇ ھېچ نەرسىنى قالدۇرمايدۇ، قويمايدۇ (بەلكى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ)﴿28﴾. ئۇ (چوڭلۇقىدىن) ئىنسانلارنىڭ (كۆزلىرىگە يىراق مۇساپىلەردىن) كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ﴿29﴾. ئۇنىڭغا 19 پەرىشتە مۇئەككەلدۇر﴿30﴾.

قۇرئان سېھىردۇر دېگەن ئادەمنى قورقۇتۇش توغرىسىدا

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە ۋەلىد ئىبنى مۇغىيرە دېگەن بۇ مەلئۇننى قاتتىق قورقۇتىدۇ. چۈنكى، الله ئۇنىڭغا دۇنيانىڭ نېمەتلىرىنى بەرسە، ئۇ الله تائالانىڭ نېمەتلىرىگە كاپىر بولدى. ئۇنى كۇفرىغا تېگىشىپ، ئۇ نېمەتنىڭ بەدىلىگە الله نىڭ ئايەتلىرىگە تاندى. بۇ ئايەتلەر ھەققىدە بوھتانلارنى توقۇدى ۋە ئۇنى ئىنساننىڭ سۆزى دەپ دەۋا قىلدى.

الله ئۇنىڭغا ئاتا قىلغان نېمەتلەرنى بىر - بىرلەپ साناپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿**(ئى مۇھەممەد!) مەن تەنھا ياراتقان كىشىنى (يەنى ۋەلىد ئىبنى مۇغىرەنى) ماڭا قويۇۋەت**﴾ يەنى ئۇ ئانىسىنىڭ قورسىقىدىن يالغۇز ھالدا، پۇل - مالسىز ۋە بالىسىز چىقتى. ئاندىن الله ئۇنىڭغا ﴿**نۇرغۇن مال**﴾ رىزىق قىلىپ بەردى. ئۇنىڭغا ﴿**كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى**﴾ يەنى داۋاملىق ئۇنىڭ يېنىدا ھازىر بولىدىغان، تىجارەت ئىشلىرى بىلەنمۇ سەپەر قىلىپ كېتىپ قالمايدىغان ئوغۇللارنى بەردى. چۈنكى ئۇلارنىڭ تىجارەت ئىشلىرىنى (ئۇلارنىڭ ئورنىدا) ئۇلارنىڭ قۇللىرى ۋە ئىجارىگە سالغان ئادەملىرى قىلاتتى. ئوغۇللىرى بولسا ئاتىسىنىڭ يېنىدا ئولتۇراتتى. ئاتىسى بولسا ئوغۇللىرىدىن سۆيۈنەتتى ۋە ھۇزۇر ئالاتتى.

سۇددى ئەبۇمالىك ۋە ئاسىم ئىبنى ئۆمەرنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇلار 13 ئوغۇل ئىكەن. ئىبنى ئابباس ۋە مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار 10 ئوغۇل ئىدى. ئۇنىڭ ئوغۇللىرىنىڭ كۆپ بولۇشى ۋە ئۇلارنىڭ ئۆز يېنىدا

www.munber.org

بولۇشى - مانا بۇ مۈكەممەل نېمەتتۇر. ﴿ئۇنىڭ ئابرويىنى ئۆستۈردۈم﴾ يەنى ئۇنى تۈرلۈك مال - مۈلككە،
ئۆي جاھازلىرىغا ۋە باشقا نەرسىلەرگە ئىگە قىلدىم.

﴿ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ. ياق، (يەنى ئۇنىڭ خالىغىنى بولمايدۇ)، چۈنكى ئۇ
بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى﴾ يەنى بىلىپ تۇرۇپ بىزنىڭ نېمەتلىرىمىزگە كۇپۇرلۇق قىلدى.
﴿ئۇنىڭغا قاتتىق ئازابىمنى تېتىتىمەن﴾ قەتادە ئىبنى ئابباسنىڭ بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دېگەنلىكىنى
رىۋايەت قىلىدۇ: جەھەننەمدە بىر قورام تاش بولۇپ كاپىر ئۇ تاشنىڭ ئۈستىدە يۈزچە قىلىپ سۆرىلىدۇ.
سۇددى مۇنداق دەيدۇ: جەھەننەمدە سىلىق قۇرام تاش بولۇپ، كاپىر ئۇ تاشقا چىقىشقا مەجبۇرلىنىدۇ.
مۇجاھىد مۇنداق دەيدۇ: ئۇ قاتتىق ئازابقا دۇچار قىلىنىدۇ. قەتادە مۇنداق دەيدۇ: ئۇنىڭغا ھېچ ئارام
بېرىلمەستىن ئازاب قىلىنىدۇ.

﴿ئۇ (پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە) ئويلاندى، (قۇرئان توغرۇلۇق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان
قىلىشنى) پىلانلىدى﴾ يەنى ئۇ ئىماندىن يىراق بولغانلىقى ئۈچۈن بىز ھەقىقەتەن ئۇنىڭغا قاتتىق ئازابنى
يېقىنلاشتۇرىمىز. چۈنكى ئۇ قۇرئان ھەققىدە سورۇلۇپ قالسا، قۇرئان ھەققىدە نېمە دەيدىغانلىقىنى
ئويلىدى ۋە قانداق بوھتانلارنى توقۇپ چىقىشنى پىلانلىدى.

﴿لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى. يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى﴾ بۇ ئۇنىڭغا
قىلىنغان بەتدۇئادۇر. ﴿ئاندىن ئۇ قارىدى﴾ يەنى ئوي - پىكىرلىرىگە ۋە پىلانلىرىغا قايتا قاراپ چىقتى
﴿ئاندىن قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى﴾. يەنى قاپىقىنى تۈردى ۋە چىرايىنى قاتتىق
پۈرۈشتۈردى.

﴿ئاندىن (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈدى (پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن) تەكەببۇرلۇق بىلەن باش تارتتى﴾
يەنى ئۇ ھەقتىن يۈز ئۆرۈدى، قۇرئانغا بويسۇنۇشتىن باش تارتقان ھالدا ئارقىغا داجىدى. ﴿«بۇ
(كالامۇللاھ ئەمەس) پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر﴾ يەنى بۇ بىر سېھىر، بولۇپ مۇھەممەد ئۇنى ئۆزىدىن
بۇرۇنقىلاردىن نەقىل قىلىدۇ ۋە ئۇلاردىن ھېكايە قىلىپ سۆزلەيدۇ.

بۇ لەنىتى ھەققىدە ئەۋفىي، ئىبنى ئاببىاس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت
قىلىدۇ: بىر كۈنى ۋەلىد ئىبنى مۇغىيرە، ئەبۇبەكرى سىددىقنىڭ قېشىغا كىرىپ، ئۇنىڭدىن قۇرئان
ھەققىدە سورايدۇ. ئەبۇبەكرى ئۇنىڭغا تېگىشلىك جاۋاب بەرگەندىن كېيىن، ئۇ قۇرەيشلەرنىڭ قېشىغا
چىقىپ: مۇھەممەد ئاجايىپ سۆزلەرنى قىلىدىكەن. اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇنىڭ ئېيتقانلىرى
شېئىر ئەمەس، سېھىرمۇ ئەمەس، مۇھەممەدتە مەجنۇنلۇق يوق. شەك - شۈبھىسىزكى، ئۇنىڭ سۆزى
ئەلۋەتتە اللە نىڭ سۆزىدۇر، دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان بىر قانچە نەپەر قۇرەيشلەر مەسلىھەتلىشىپ: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئەگەر
ۋەلىد دىنىنى ئۆزگەرتسە، ئەلۋەتتە، قۇرەيشلەرمۇ دىنىنى ئۆزگەرتىدۇ، دېيىشتى. بۇنى ئاڭلىغان ئەبۇجەھل
ئىبنى ھىشام: اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، سىلەر ئەنسىرەپ كەتمەڭلار، ۋەلىدنىڭ ئىشىنى ئۆزەم
توغرىلايمەن، دېدى. ئاندىن ئۇ ۋەلىدنىڭ ئۆيىگە بېرىپ ئۇنىڭ يېنىغا كىردى - دە، ئۇنىڭغا: قەۋمىڭگە
قارىمامسەن، ئۇلار ساڭا بېرىش ئۈچۈن سەدىقە توپلاپتۇ دېدى. ۋەلىد: مېنىڭ مال - مۈلكۈم ۋە باللىرىم
ئۇلارنىڭكىدىن كۆپ ئەمەسمۇ؟ دېدى. ئەبۇجەھل ئۇنىڭغا: ئۇلارنىڭ سۆزلەپ يۈرۈشىچە، سەن ھەقىقەتەن
ئەبۇبەكرىنىڭ ئۆيىگە ئۇنىڭ تامىقىنى تەمە قىلىپ كىرىپسەن اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن
ئەبۇبەكرى، ئۆمەر ۋە مۇھەممەد قاتارلىقلارنىڭ قېشىغا ھەرگىز يېقىن بولمايمەن، مۇھەممەدنىڭ سۆزلىرى
پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، دېدى. شۇنىڭ بىلەن اللە پەيغەمبىرى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا ﴿(ئى

www.munber.org

مۇھەممەد!) مەن تەنھا ياراتقان كىشىنى (يەنى ۋەلىد ئىبن مۇغىرەنى) ماڭا قويۇۋەت. ئۇنىڭغا نۇرغۇن مال بەردىم. ئۇنىڭغا كۆز ئالدىدا تۇرىدىغان ئوغۇللارنى بەردىم. ئۇنىڭ ئابروينى ئۆستۇردۇم. ئاندىن ئۇ يەنە كۆپ بېرىشىمنى تەمە قىلىدۇ. ياق، (يەنى ئۇنىڭ خالىغىنى بولمايدۇ)، چۈنكى ئۇ بىزنىڭ ئايەتلىرىمىزگە قارشى چىقتى. ئۇنىڭغا قاتتىق ئازابىمنى تېتىتىمەن. ئۇ (پەيغەمبەر ۋە قۇرئان ھەققىدە) ئويلاندى، (قۇرئان توغرۇلۇق نېمە دېيىشنى ۋە قانداق بوھتان قىلىشنى) پىلانلىدى. لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى. يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى. ئاندىن ئۇ قارىدى. ئاندىن قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى. ئاندىن (ئىماندىن) يۈز ئۆرۈدى (پەيغەمبەرگە ئەگىشىشتىن) تەكەببۇرلۇق بىلەن باش تارتتى. «بۇ (كالامۇللە ئەمەس) پەقەت ئۆگىنىلگەن سېھىردۇر، بۇ پەقەت ئىنسان سۆزىدۇر» دېدى. ئۇنى مەن سەقەرگە (يەنى دوزاخقا) سالىمەن. سەقەرنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟ ئۇ ھېچ نەرسىنى قالدۇرمايدۇ، قويمايدۇ (بەلكى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ)﴾ دېگەن ئايەتلەرنى نازىل قىلدى.

قەتادە مۇنداق دەيدۇ: ئېيتىشلارغا قارىغاندا ۋەلىد: اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ھەققەتەن مۇھەممەدنىڭ ئېيتقان سۆزلىرىگە قاراپ چىقتىم، ئۇنىڭ سۆزى شېئىرگە ئوخشىمايدۇ. ئۇنىڭ سۆزى ھەقىقەتەن تاتلىقتۇر، چىرايلىق ۋە گۈزەلدۇر. ئۇنىڭ سۆزى ئەلۋەتتە ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىدۇ. ئۇنىڭ ئالدىدا باشقا سۆزلەر ئۈستۈنلۈككە ئېرىشەلمەيدۇ، ئۇنىڭ سۆزىنىڭ سېھىر ئىكەنلىكىدە شەك قىلمايمەن دېدى. شۇنىڭ بىلەن ﴿لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى. يەنە لەنەت بولسۇنكى، ئۇ قانداق پىلانلىدى. ئاندىن ئۇ قارىدى. ئاندىن قوشۇمىسىنى تۈردى ۋە چىرايىنى پۈرۈشتۈردى﴾ يەنى ئۇ قاپىقىنى تۈردى ۋە چىرايىنى قاتتىق پۈرۈشتۈردى.

﴿ئۇنى مەن سەقەرگە (يەنى دوزاخقا) سالىمەن﴾ يەنى مەن ئۇنى سەقەر دېگەن دوزاخقا چۆمدۈرىمەن ﴿سەقەرنىڭ نېمىلىكىنى قانداق بىلەلەيسەن؟﴾ بۇ ئايەت سەقەر دېگەن دوزاخنىڭ ئوتىدىن قورقۇتۇش ۋە ئۇنى چوڭچۇتۇش ئۈچۈن كەلگەندۇر. ئاندىن اللّٰه تائالا ئۇنى تۆۋەندىكى ئايىتىدە ئوچۇقلاشتۇرۇپ مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇ ھېچ نەرسىنى قالدۇرمايدۇ، قويمايدۇ (بەلكى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ)﴾ يەنى ئۇلارنىڭ گۆشلىرىنى، پەيلىرىنى ۋە تېرىلىرىنى ئالماشتۇرىدۇ. ئۇلار بۇ ئازابتا مەڭگۈ قالىدۇ. ئۇلار ئۆلمەيدۇ ۋە راھەت ياشىيالمايدۇ. بۇ ئايەتنى ئىبنى بۇرەيدە، ئەبۇسىنان ۋە باشقىلار مۇشۇنداق تەپسىر قىلغان.

﴿ئۇ (چوڭقۇلۇقىدىن) ئىنسانلارنىڭ (كۆزلىرىگە يىراق مۇساپىلەردىن) كۆرۈنۈپ تۇرىدۇ﴾ قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئوت ئىنسانلارنىڭ تېرىلىرىنى قاتتىق كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. ئىبنى ئاببىاس مۇنداق دەيدۇ: ئۇ ئوت ئىنساننىڭ چىرايلىرىنى كۆيدۈرۈپ تاشلايدۇ. ﴿ئۇنىڭغا 19 پەرىشتە مۇئەككەلدۇر﴾ يەنى ئۇ دوزاخقا ناھايىتى چوڭ ۋە قاتتىق قوپال زەبانىلار مەسئۇلدۇر.

* * * * * * *

وَمَا جَعَلْنَآ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ إِلَّا مَلَٰٓئِكَةً ۙ وَمَا جَعَلْنَا عِدَّتَهُمْ إِلَّا فِتْنَةً لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لِيَسْتَيْقِنَ
ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَيَزْدَادَ ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِيمَٰنًا ۙ وَلَا يَرْتَابَ ٱلَّذِينَ أُوتُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ وَٱلْمُؤْمِنُونَ ۙ
وَلِيَقُولَ ٱلَّذِينَ فِى قُلُوبِهِم مَّرَضٌ وَٱلْكَٰفِرُونَ مَاذَآ أَرَادَ ٱللَّهُ بِهَٰذَا مَثَلًا ۚ كَذَٰلِكَ يُضِلُّ ٱللَّهُ مَن يَشَآءُ
وَيَهْدِى مَن يَشَآءُ ۚ وَمَا يَعْلَمُ جُنُودَ رَبِّكَ إِلَّا هُوَ ۚ وَمَا هِىَ إِلَّا ذِكْرَىٰ لِلْبَشَرِ ﴿٣١﴾ كَلَّا وَٱلْقَمَرِ ﴿٣٢﴾

www.munber.org

وَٱلَّيۡلِ إِذۡ أَدۡبَرَ ﴿٣٣﴾ وَٱلصُّبۡحِ إِذَآ أَسۡفَرَ ﴿٣٤﴾ إِنَّهَا لَإِحۡدَى ٱلۡكُبَرِ ﴿٣٥﴾ نَذِيرٗا لِّلۡبَشَرِ ﴿٣٦﴾ لِمَن شَآءَ
مِنكُمۡ أَن يَتَقَدَّمَ أَوۡ يَتَأَخَّرَ ﴿٣٧﴾

بىز دوزاخ مۇئەككەللىرىنى پەقەت پەرىشتىلەردىن قىلدۇق، بىز ئۇلارنىڭ سانى بىلەن پەقەت كاپىرلارنى سىنىدۇق، تاكى ئەھلى كىتاب (ئۆزلىرىنىڭ ساماۋى كىتابلىرىدىكى بۇ ساننى كۆرۈپ قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە) ئىمان ئېيتقاي، مۆمىنلەرنىڭ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەرگەن خەۋىرىگە ئىشەنگەنلىكلىرىدىن ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرئان خەۋەرلىرىنىڭ تەۋرات، ئىنجىلدىكى خەۋەرلەرگە ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىدىن) ئىمانى كۈچەيگەي، ئەھلى كىتاب ۋە مۆمىنلەر (بۇنىڭدىن) شەكلەنمەيدۇ، دىللىرىدا كېسەل بارلار (يەنى مۇناپىقلار)، كاپىرلار: «بۇ مىسالدىن الله نېمىنى ئىرادە قىلىدۇ» دەيدۇ، الله مۇشۇنداق خالىغان ئادەمنى گۇمراھ قىلىدۇ، خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ، پەرۋەردىگارىڭنىڭ قوشۇنىنى (يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى، ئۇلارنىڭ كۈچ - قۇۋۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ يارىتىلىشتىكى چوڭلۇقىنى) پەقەت ئۇ ئۆزى بىلىدۇ، بۇ، (يەنى الله بايان قىلغان دوزاخ) پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈن ۋەز - نەسىھەتتۇر[31]. ياق (يەنى ئۇ مەسخىرە قىلغۇچىلار قەبىھ قىلمىشىدىن يانسۇن)، ئاي بىلەن قەسەمكى[32]. ئۆتۈپ كەتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى[33]. يورۇغان سۈبھى بىلەن قەسەمكى[34]. شۈبھىسىزكى، دوزاخ بالالاردىن بىرىدۇر (ئۇنى قانداقمۇ مەسخىرە قىلىسىلەر ۋە ئۇنىڭغا چىنپۈتمەيسىلەر؟)[35]. ئۇ ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر[36]. سىلەردىن (جەننەتكە ئىلگىرىلەشنى خالىغان ياكى (دوزاختىن) چېكىنىشنى خالىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر[37].

جەھەننەمنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەرنىڭ سانى ۋە بۇ ھەقتە كاپىرلارنىڭ ئېيتقانلىرى توغرىسىدا

﴿**بىز دوزاخ مۇئەككەللىرىنى پەقەت پەرىشتىلەردىن قىلدۇق**﴾ يەنى دوزاخنى باشقۇرغۇچىلارنى رەھىم قىلمايدىغان، قاتتىق قول پەرىشتىلەردىن قىلدۇق. بۇ ئايەت قۇرەيش مۇشرىكلىرىغا بېرىلگەن رەددىيەدۇر. چۈنكى، دوزاخنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەرنىڭ سانى بايان قىلىنغان چاغدا ئەبۇجەھل: ئى قۇرەيش جامائەسى! سىلەردىن 10 ئادەم دوزاخنى باشقۇرغۇچىلاردىن بىرسىگە تەڭ كېلەلمەمدۇ؟ ئەگەر شۇنداق قىلساڭلار، ئۇلارنى يېڭىسىلەر، دېدى. شۇنىڭ بىلەن الله مۇنداق دېدى: ﴿**بىز دوزاخ مۇئەككەللىرىنى پەقەت پەرىشتىلەردىن قىلدۇق**﴾ يەنى قاتتىق قول پەرىشتىلەردىن قىلدۇق، ئۇلارغا ھېچ نەرسە تەڭ كېلەلمەيدۇ، ئۇلار يېڭىلمەستۇر.

ئېيتىلىشىچە، كەلدە ئىبنى ئۇسەيد ئىسىملىك بىر ئادەم بولۇپ، ئۇ: ئى قۇرەيش جامائەسى! سىلەر دوزاخنى باشقۇرغۇچىلاردىن ئىككىسىگە تېتىڭلار، قالغان 17 سىگە مەن ئۆزەم تېتىيمەن، دېدى. ئۇ ئۆزىنىڭ كۈچىگە ئىشەنگەن ئىدى. ئۇ كۈچتۈڭگۈر ئادەم بولۇپ زاماندىشلىرىنىڭ ئېيتىشىچە، ئۇ كالا تېرىسىنىڭ ئۈستىدە تۇرىدىكەن، 10 ئادەم بىر بولۇپ تېرىنى ئۇنىڭ پۇتىنىڭ ئاستىدىن سۇغۇرىۋالماقچى بولۇپ تارتىدىكەن، تېرە يىرتىلىپ كېتىدىكەن، لېكىن ئۇنى ئورنىدىن مىدىرلىتالمايدىكەن.

﴿**بىز ئۇلارنىڭ سانى بىلەن پەقەت كاپىرلارنى سىنىدۇق**﴾ يەنى بىز پەقەت ئىنسانلارنى سىناش ئۈچۈن دوزاخنى باشقۇرغۇچى پەرىشتىلەرنىڭ سانىنى 19 دەپ بايان قىلدۇق. ﴿**تاكى ئەھلى كىتاب (ئۆزلىرىنىڭ ساماۋى كىتابلىرىدىكى بۇ سانىنى كۆرۈپ قۇرئاننىڭ ھەق ئىكەنلىكىگە) ئىمان ئېيتقاي**﴾

www.munber.org

يەنى ئۇلار بۇ پەيغەمبەرنىڭ ھەق پەيغەمبەر ئىكەنلىكىنى بىلگەي، چۈنكى ئۇ ئۆزلىرىنىڭ قوللىرىدا بار بولغان ئۇنىڭدىن ئىلگىرىكى پەيغەمبەرلەرگە نازىل قىلىنغان ساماۋى كىتابلارغا ئۇيغۇن سۆزلەيدۇ.

﴿مۆمىنلەرنىڭ (پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ بەرگەن خەۋىرىگە ئىشەنگەنلىكلىرىدىن ۋە ئەھلى كىتابنىڭ قۇرئان خەۋەرلىرىنىڭ تەۋرات، ئىنجىلدىكى خەۋەرلەرگە ئۇيغۇن ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغانلىقىدىن) ئىمانى كۈچەيگەي، ئەھلى كىتاب ۋە مۆمىنلەر (بۇنىڭدىن) شەكلەنمەيدۇ، دىللىرىدا كېسەل بارلار (يەنى مۇناپىقلار)، كاپىرلار: «بۇ مىسالدىن اللە نېمىنى ئىرادە قىلىدۇ» دەيدۇ﴾ يەنى ئۇلار بۇ مىسالنى بايان قىلىشتىكى ھېكمەت نېمە؟ دەيدۇ. ﷲ تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: **﴿اللە مۇشۇنداق خالىغان ئادەمنى گۇمراھ قىلىدۇ، خالىغان ئادەمنى ھىدايەت قىلىدۇ﴾** يەنى بۇ مىسالدىن ۋە بۇنىڭغا ئوخشىغان مىساللاردىن بەزى ئادەملەرنىڭ دىللىرىدىكى ئىمان كۈچىيىدۇ ۋە يەنە بەزىلەرنىڭ دىللىرىدىكى ئىمان بولسا تەۋرەپ تۇرىدۇ. بۇنىڭ يېتەرلىك ھېكمىتى ۋە كەسكىن دەلىل ـ پاكىتى ﷲ غا خاستۇر.

ﷲ تائالانىڭ قوشۇنىنى پەقەت ﷲ تائالانىڭ ئۆزىلا بىلىدىغانلىقى توغرىسىدا

﴿پەرۋەردىگارىڭنىڭ قوشۇنىنى (يەنى پەرىشتىلەرنىڭ سانىنىڭ كۆپلۈكىنى، ئۇلارنىڭ كۈچ ـ قۇۋۋىتىنى ۋە ئۇلارنىڭ يارىتىلىشتىكى چوڭلۇقىنى) پەقەت ئۇ ئۆزى بىلىدۇ﴾ يەنى ھەرقانداق گۇمانى قاراش بىلەن قارايدىغانلار ﷲ تائالانىڭ پەرىشتىلىرىنىڭ سانىنى پەقەت 19 دەپ خاتا ئويلاپ قالمىسۇن، ئۇلارنىڭ سانىنى ۋە كۆپلۈكىنى پەقەت ﷲ تائالا ئۆزىلا بىلىدۇ. ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان ئىسرا ھەققىدىكى ھەدىستە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەتتىنچى قەۋەت ئاسماندىكى بەيتۇلمەئمۇرنى سۈپەتلەپ مۇنداق دەيدۇ: «ئۇ ئۆيگە كۈندە 70 مىڭ پەرىشتە ئىبادەت قىلغىلى كىرىدىكەن، پەرىشتىلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن ئۇلارغا يەنە بىر قېتىم ئۇ ئۆيگە كىرىشكە نۆۋەت تەگمەيدىكەن».

﴿بۇ، (يەنى اللە بايان قىلغان دوزاخ) پەقەت ئىنسانلار ئۈچۈن ۋەز ـ نەسىھەتتۇر. ياق (يەنى ئۇ مەسخىرە قىلغۇچىلار قەبىھ قىلمىشىدىن يانسۇن)، ئاي بىلەن قەسەمكى. ئۆتۈپ كەتكەن كېچە بىلەن قەسەمكى، شۈبھىسىزكى، دوزاخ بالالاردىن بىرىدۇر (ئۇنى قانداقمۇ مەسخىرە قىلىسىلەر ۋە ئۇنىڭغا چىنپۈتمەيسىلەر؟)﴾ ئىبنى ئاببا‌س، مۇجاھىد، قەتادە، زەھھاك ۋە سەلەپ ئۆلىمالىرىدىن بىر قانچە كىشىلەر مۇنداق دەيدۇ: يەنى سۈپەتلەنگەن ئۇ دوزاخ بالالارنىڭ ئەڭ چوڭىدۇر.

﴿ئۇ ئىنسانلارنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر. سىلەردىن (جەننەتكە) ئىلگىرىلەشنى خالىغان ياكى (دوزاختىن) چېكىنىشنى خالىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر﴾ يەنى دوزاخ ئاگاھلاندۇرۇشنى قوبۇل قىلىشنى، ھەقىقەت تەرەپكە ھىدايەت تېپىشنى ياكى دوزاختىن چېكىنىپ، ئۇنىڭغا ئارقىنى قىلىپ دوزاختىن يۈز ئۆرۈشنى خالىغان ئادەمنى ئاگاھلاندۇرغۇچىدۇر.

* * * * * * *

كُلُّ نَفۡسِۭ بِمَا كَسَبَتۡ رَهِينَةٌ ﴿٣٨﴾ إِلَّآ أَصۡحَٰبَ ٱلۡيَمِينِ ﴿٣٩﴾ فِي جَنَّٰتٖ يَتَسَآءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ
ٱلۡمُجۡرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا سَلَكَكُمۡ فِي سَقَرَ ﴿٤٢﴾ قَالُواْ لَمۡ نَكُ مِنَ ٱلۡمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾ وَلَمۡ نَكُ نُطۡعِمُ
ٱلۡمِسۡكِينَ ﴿٤٤﴾ وَكُنَّا نَخُوضُ مَعَ ٱلۡخَآئِضِينَ ﴿٤٥﴾ وَكُنَّا نُكَذِّبُ بِيَوۡمِ ٱلدِّينِ ﴿٤٦﴾ حَتَّىٰٓ أَتَىٰنَا ٱلۡيَقِينُ
﴿٤٧﴾ فَمَا تَنفَعُهُمۡ شَفَٰعَةُ ٱلشَّٰفِعِينَ ﴿٤٨﴾ فَمَا لَهُمۡ عَنِ ٱلتَّذۡكِرَةِ مُعۡرِضِينَ ﴿٤٩﴾ كَأَنَّهُمۡ حُمُرٞ مُّسۡتَنفِرَةٞ

www.munber.org

﴿٥٠﴾ فَرَّتۡ مِن قَسۡوَرَةِۭ ﴿٥١﴾ بَلۡ يُرِيدُ كُلُّ ٱمۡرِيٕ مِّنۡهُمۡ أَن يُؤۡتَىٰ صُحُفٗا مُّنَشَّرَةٗ ﴿٥٢﴾ كَلَّاۖ بَل لَّا
يَخَافُونَ ٱلۡأٓخِرَةَ ﴿٥٣﴾ كَلَّآ إِنَّهُۥ تَذۡكِرَةٞ ﴿٥٤﴾ فَمَن شَآءَ ذَكَرَهُۥ ﴿٥٥﴾ وَمَا يَذۡكُرُونَ إِلَّآ أَن يَشَآءَ
ٱللَّهُۚ هُوَ أَهۡلُ ٱلتَّقۡوَىٰ وَأَهۡلُ ٱلۡمَغۡفِرَةِ ﴿٥٦﴾

ھەر ئىنسان قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن (دوزاختا) مەھبۇستۇر[38]. پەقەت ئەسھابى يەمىن (يەنى سائادەتمەن مۆمىنلەر) بۇنىڭدىن مۇستەسنا[39]. ئۇلار جەننەتلەردە بولۇپ، گۇناھكارلاردىن: «سىلەرنى دوزاخقا كىرگۈزگەن نىمە؟» دەپ سورايدۇ[40 - 42]. ئۇلار (جاۋابەن) ئېيتىدۇ: «بىز ناماز ئوقۇمىدۇق[43]. مىسكىنلەرگە تائام بەرمىدۇق[44]. بىز بىھۇدە سۆز قىلغۇچىلار بىلەن بىللە بىھۇدە سۆز قىلاتتۇق[45]. قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلاتتۇق[46]. تاكى بىز ئۆلگۈچە (شۇنداق قىلدۇق)»[47]. شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتى ئۇلارغا پايدا بەرمەيدۇ (يەنى ئۇلارنى اللەنىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزىدىغان شاپائەتچى بولمايدۇ، ئۇلارغا پۈتۈن ئەھلى زېمىن شاپائەت قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدۇ)[48]. ئۇلار نېمىشقا ۋەز (يەنى قۇرئان) دىن يۈز ئۆرۈيدۇ[49]. گويا ئۇلار يولۋاستىن قاچقان ياۋايى ئېشەكلەردۇر (يەنى بۇ مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندە، ئۇنىڭدىن خۇددى يولۋاسنى كۆرۈپ قاچقان ياۋا ئېشەكلەردەك قاچىدۇ)[50 - 51]. بەلكى ئۇلاردىن ھەر كىشى ئۆزىگە ئوچۇق سەھىپىلەر بېرىلىشىنى خالايدۇ (يەنى ئۇلار اللەنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان كىتابىدەك كىتاب نازىل قىلىنىشىنى تەمە قىلىدۇ)[52]. ياق (يەنى ئۇلار مۇنداق تەمەدىن يانسۇن). بەلكى ئۇلار (ئاخىرەتتىن) قورقمايدۇ[53]. ياق، مۇقەررەركى، ئۇ (يەنى قۇرئان) ۋەز ـ نەسىھەتتۇر (ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بەختىيار بولۇشىنى كۆزلەيدىغان بولسا، قۇرئان ئۇلارنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشىغا يېتەرلىكتۇر)[54]. خالىغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ[55]. ئۇلار پەقەت الله خالىسا، ئاندىن ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ، الله (بەندىلىرى) قورقۇشقا تېگىشلىك زاتتۇر، (بەندىلىرىنى) مەغپىرەت قىلىشقا لايىق زاتتۇر[56].

جەننەت ئەھلى بىلەن دوزاخ ئەھلىنىڭ ئارىسىدا بولىدىغان سۆھبەت توغرىسىدا

﴿ھەر ئىنسان قىلمىشلىرى تۈپەيلىدىن (دوزاختا) مەھبۇستۇر﴾ ئىبنى ئابباس ۋە باشقىلار بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: قىيامەت كۈنى ھەرقانداق ئىنسان ئۆزىنىڭ ئەمەلى تۈپەيلىدىن جازاغا تارتىلىدۇ.

﴿پەقەت ئەسھابى يەمىن (يەنى سائادەتمەن مۆمىنلەر) بۇنىڭدىن مۇستەسنا. ئۇلار جەننەتلەردە بولۇپ، گۇناھكارلاردىن: «سىلەرنى دوزاخقا كىرگۈزگەن نىمە؟» دەپ سورايدۇ﴾ يەنى جەننەت ئەھلى جەننەتنىڭ ئېسىل كۆرپىلىرىدە تۇرۇپ، دوزاخنىڭ قەئرىدە تۇرغان گۇناھكارلاردىن **﴿سىلەرنى دوزاخقا كىرگۈزگەن نىمە؟﴾** دەپ سورايدۇ.

﴿ئۇلار (جاۋابەن) ئېيتىدۇ: «بىز ناماز ئوقۇمىدۇق. مىسكىنلەرگە تائام بەرمىدۇق﴾ يەنى بىز پەرۋەردىگارىمىزغا ئىبادەت قىلمىدۇق. بىزنىڭ تىپىمىزدىن بولغان اللە نىڭ بەندىلىرىگە ياخشىلىق قىلمىدۇق.

www.munber.org

﴿بىز بىھۇدە سۆز قىلغۇچىلار بىلەن بىللە بىھۇدە سۆز قىلاتتۇق﴾ يەنى بىز ئۆزىمىز بىلمەيدىغان نەرسىلەرنى بىلەرمەنلىك قىلىپ سۆزلەپ يۈرەتتۇق. قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ھەر قانداق بىر ئازغۇن بىھۇدە سۆزلەرنى قىلىپ ئازسا، بىزمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە ئازاتتۇق.

﴿قىيامەت كۈنىنى ئىنكار قىلاتتۇق. تاكى بىز ئۆلگۈچە (شۇنداق قىلدۇق)»﴾ اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿سەن ئۆزەڭگە ئۆلۈم كەلگەنگە (يەنى ئەجىلىڭ يەتكەنگە) قەدەر پەرۋەردىگارىڭغا ئىبادەت قىلغىن﴾[1] ئىمام بەيھەقى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «ئوسمان ئىبنى مەزئۇنغا ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارى تەرەپتىن ئۆلۈم كەلدى».

﴿شاپائەت قىلغۇچىلارنىڭ شاپائىتى ئۇلارغا پايدا بەرمەيدۇ (يەنى ئۇلارنى اللەنىڭ ئازابىدىن قۇتقۇزىدىغان شاپائەتچى بولمايدۇ، ئۇلارغا پۈتۈن ئەھلى زېمىن شاپائەت قىلغان تەقدىردىمۇ، ئۇلارنىڭ شاپائىتى قوبۇل قىلىنمايدۇ)﴾ يەنى كىمكى مەزكۇر سۈپەتلەر بىلەن سۈپەتلىنىدىكەن، قىيامەت كۈنى ئۇنىڭغا ھېچكىمنىڭ شاپائىتى پايدا بەرمەيدۇ. چۈنكى شاپائەت قىلىنىشقا ئورنى بار ئادەم بولسا، ئاندىن پايدا بېرىدۇ. بىراق كىمكى اللە نىڭ ئالدىغا كاپىر ھالەتتە كېلىدىكەن، شەك ـ شۈبھىسىزكى، ئۇ چوقۇم دوزاخقا كىرىدۇ. ئۇ دوزاختا مەڭگۈ قالىدۇ.

كاپىرلارنىڭ ھەقتىن يۈز ئۆرۈگەنلىكىنى ۋە ئۇلارنىڭ ھەققە تۇتقان پوزىتسىيىسىنى ئەيىبلەش توغرىسىدا

﴿ئۇلار نېمىشقا ۋەز (يەنى قۇرئان) دىن يۈز ئۆرۈيدۇ﴾ يەنى سېنىڭ ئەتراپىڭدىكى ئەنە شۇ كاپىرلارغا نېمە بولدىكىن؟ سەن ئۇلارنى ھەققە دەۋەت قىلساڭ ۋە ئۇلارغا ھەقنى ئەسلەتسەڭ، ئۇلار ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈيدۇ.

﴿گويا ئۇلار يولۋاستىن قاچقان ياۋايى ئېشەكلەردۇر (يەنى بۇ مۇشرىكلار مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنى كۆرگەندە، ئۇنىڭدىن خۇددى يولۋاسنى كۆرۈپ قاچقان ياۋا ئېشەكلەردەك قاچىدۇ)﴾ بۇ ئايەت ھەققىدە ئەبۇھۇرەيرە مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار ھەقتىن قېچىشتا ۋە ئۇنىڭدىن يۈز ئۆرۈشتە، گويا ئوۋ ئوۋلىماقچى بولغان يولۋاستىن قاچقان ياۋايى ئېشەككە ئوخشايدۇ.

﴿بەلكى ئۇلاردىن ھەر كىشى ئۆزىگە ئوچۇق سەھىپىلەر بېرىلىشىنى خالايدۇ (يەنى ئۇلار اللەنىڭ مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلىنغان كىتابىدەك كىتاب نازىل قىلىنىشىنى تەمە قىلىدۇ)﴾ مۇجاھىد ۋە باشقىلار بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: ئەنە شۇ مۇشرىكلارنىڭ ھەر بىرى ئۆزىگە خۇددى اللە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا نازىل قىلغان قۇرئانغا ئوخشاش بىر كىتاب نازىل قىلىنىشىنى خالايدۇ. اللە تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿ئۇلارغا (مۇھەممەد ئەلەيھىسسالامنىڭ راست پەيغەمبەرلىكىنى كۆرسىتىدىغان) بىرەر مۆجىزە كەلگەن چاغدا، (ئۇلار) بىزگە پەيغەمبەرلەرگە بېرىلگەن مۆجىزە بېرىلمىگىچە (ئۇنىڭغا) ھەرگىز ئىشەنمەيمىز، دەيدۇ. اللە پەيغەمبەرلىك ۋەزىپىسىنى قەيەرگە ئورنىتىشنى (يەنى كىمنىڭ ئۇنىڭ ئەھلى بولىدىغانلىقىنى) ئوبدان بىلىدۇ﴾[2] قەتادە بىر رىۋايەتتە مۇنداق دەيدۇ: ئۇلار ياخشى ئەمەل قىلماي تۇرۇپ ئۆزلىرىنىڭ گۇناھسىز ئىكەنلىكىگە ئىسپات بېرىلىشىنى خالايدۇ.

---

[1] سۈرە ھىجر 99 ـ ئايەت.
[2] سۈرە ئەنئام 124 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

﴿ياق (يەنى ئۇلار مۇنداق تەمەدىن يانسۇن). بەلكى ئۇلار (ئاخىرەتتىن) قورقمايدۇ﴾ يەنى ئۇلارنى ئۇلارنىڭ ئاخىرەتكە ئىمان ئېيتماسلىقى ۋە قىيامەتنىڭ چوقۇم بولىدىغانلىقىنى ئىنكار قىلىشى ھالاك قىلدى.

قۇرئاننىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئىكەنلىكى توغرىسىدا

﴿ياق، مۇقەررەركى، ئۇ (يەنى قۇرئان) ۋەز ـ نەسىھەتتۇر (ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بەختىيار بولۇشىنى كۆزلەيدىغان بولسا، قۇرئان ئۇلارنىڭ ۋەز ـ نەسىھەت ئېلىشىغا يېتەرلىكتۇر). خالىغان ئادەم ئۇنىڭدىن ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ. ئۇلار پەقەت الله خالىسا، ئاندىن ۋەز ـ نەسىھەت ئالىدۇ﴾ الله تائالا بۇ ھەقتە مۇنداق دەيدۇ: ﴿پەقەت الله خالىغاندىلا، ئاندىن سىلەر خالايسىلەر (يەنى ھەممە ئىش اللەنىڭ خاھىشىغا باغلىقتۇر). الله ھەقىقەتەن ھەممىنى بىلگۈچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾[1].

﴿الله (بەندىلىرى) قورقۇشقا تېگىشلىك زاتتۇر، (بەندىلىرىنى) مەغپىرەت قىلىشقا لايىق زاتتۇر﴾ قەتادە بۇ ئايەت ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ: الله بەندىلىرىنىڭ قورقۇشىغا تېگىشلىك زاتتۇر. الله گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلغان ۋە الله تەرەپكە قايتقان كىشىنىڭ گۇناھلىرىنى مەغپىرەت قىلىشقا لايىق زاتتۇر.

شۇنىڭ بىلەن سۈرە مۇددەسسىرنىڭ تەپسىرى تۈگىدى.

[1] سۈرە ئىنسان 30 ـ ئايەت.

www.munber.org